

Παγκόσμιος Οίκονομία

ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΥΠΟΤΙΜΗΣΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΕΝ ΒΕΛΓΙΩ

Νομισματική υποτίμησις κατὰ πρόγραμμα. — Ἡ πρὸ διετίας λαβοῦσα χώραν υποτίμησις τοῦ βελγικοῦ νομίσματος (18 Μαρτίου 1935) ὑπῆρξεν ἀφετηρία μιᾶς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς ἐν Βελγίῳ, τῆς ὁποίας τὰ ἀποτελέσματα δύνανται ἤδη νὰ ἐκτιμηθοῦν ἐπαρκῶς. Ἡ πολιτικὴ αὕτη εἶναι ἔργον τῆς ἀποδεχθείσης τὴν νομισματικὴν υποτίμησιν κυβερνήσεως Van Zeeland, χαρακτηρίζεται δὲ κυρίως ἀπὸ τὴν ὀριστικὴν ἐγκατάλειψιν τῶν ἀρχῶν τοῦ οἰκονομικοῦ φιλελευθερισμοῦ. Ἡ διεθνὴς κρίσις καὶ ὁ ἀντιπληθωρισμὸς τῆς πενταετίας 1930—1935 εἶχον προκαλέσει σοβαρὸν κλονισμὸν εἰς τὴν βελγικὴν οἰκονομίαν, τούτου δὲ τελευταία ἐκδήλωσις ὑπῆρξεν ἡ κατάρρευσις τῆς σταθεροποιήσεως παρὰ τὸ τεχνικὸν ἄτρωτον αὐτῆς (τὸ κάλυμμα ἀνήρχετο τὸν Μάρτιον τοῦ 1935 εἰς τὰ 65 % τῆς κυκλοφορίας). Ὁ μαρασμὸς τῆς βελγικῆς οἰκονομίας εἶχε παύσει νὰ εἶναι ἀπλῶς νομισματικός, καὶ συνεπῶς μόνη ἡ υποτίμησις τοῦ νομίσματος δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν εὐημερίαν. Συνεδυάσθη λοιπὸν αὕτη μὲ γενικωτέραν οἰκονομικὴν πολιτικὴν δι' ἧς τὸ κράτος ἀνέλαθεν, ἐπεμβαίνον βάσει προκαθορισμένου προγράμματος ἐπὶ τῶν διαφόρων οἰκονομικῶν ἐκδηλώσεων, νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν οἰκονομικὴν ἰσορροπίαν. Νομισματικὴ υποτίμησις καὶ προγραμματικὴ οἰκονομικὴ πολιτικὴ ἀπετέλεσαν διὰ τὸ Βέλγιον κατὰ τὴν παρελθούσαν διετίαν συντελεστάς ἀλληλενδέτους καὶ συνεπῶς μόνον ὑπὸ ἐνιαίαν προοπτικὴν δυναμένους νὰ ἐκτιμηθοῦν.

Ἡ ἀνάγκη διὰ τὸ Βέλγιον προγραμματικῆς οἰκονομίας (*économie planée*) ὑπῆρξεν ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 1934 πολιτικὴ ἀξίωσις τοῦ τότε ἐν τῇ ἀντιπολιτεύσει εὐρισκομένου βελγικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος. Τὸ πρόγραμμα (*plan de travail*) ὅμως τοῦ Β. Ε. Κ., ἐπιχειροῦν νὰ συμβιβάσῃ τὰς σοσιαλιστικὰς τάσεις τῆς ἐργατικῆς τάξεως μὲ τὴν διατήρησιν τῆς οἰκονομικῆς πρωτοβουλίας τῶν οἰκονομικῶν ἡγετῶν, κατέληγεν εἰς ἓν μικτὸν σύστημα μεταρρυθμίσεων διαρθρωτικῶν μὲν (*de structure*) ἀλλὰ μὴ κλονιζουσῶν τὴν οἰκονομικὴν ἰσορροπίαν. Ἐπὶ τοῦ πρακτικῶς ἐφαρμοσίμου τοῦ συστήματος τούτου δὲν ἠδυνήθη νὰ πειραματισθῇ ἡ βελγικὴ οἰκονομία, καθ' ὅσον τὸ Β. Ε. Κ. εἰσελθὼν εἰς τὴν κυβέρνησιν Van Zeeland ἐδέχθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν σοσιαλιστικὴν πλευρὰν τοῦ προγράμματός του, ἱκανοποιούμενον μὲ τὴν ἐφαρμογὴν παρεμβατισμοῦ

ἀπλῶς ἰσορροποιητικοῦ τῆς ὑφισταμένης οἰκονομικῆς διακυμάνσεως. Ἡ ἔκτοτε διαρρέυσασα διετία κατέστησε φανερόν ὅτι, ἐντὸς τῶν ἐν γένει δυνατοτήτων τῶν ἀπορρεουσῶν ἐκ τῶν ὑφισταμένων βασικῶν κοινωνικοπολιτικῶν θεσμῶν, ἡ πολιτικὴ αὕτη δύναται νὰ ἀποδώσῃ καρπούς.

Νόμισμα καὶ τιμαί. — Ἡ νομισματικὴ πολιτικὴ τῆς κυβερνήσεως Van Zeeland ἐπεδίωξε: α) νὰ ἐξασφαλίσῃ νέαν σταθερὰν ἐξωτερικὴν ἀξίαν τοῦ νομίσματος, β) νὰ ἐπαναφέρῃ τὸ belga εἰς τὴν ἰσοτιμίαν ἀγοραστικῆς δυνάμεως πρὸς τὴν στερλίναν καὶ γ) νὰ ἐμποδίσῃ τὴν πτώσιν τῆς ἐσωτερικῆς ἀξίας τοῦ νομίσματος.

Νέα *de jure* σταθεροποιήσις εὐθὺς μετὰ τὴν νομισματικὴν κρίσιν δὲν ἔλαβε χώραν, τὸ ἰδρυθὲν ὅμως *Fonds d'égalisation des changes* ἀνέλαβε νὰ πωλῇ καὶ νὰ ἀγοράζῃ συνάλλαγμα εἰς ὠρισμένην τιμὴν τοῦ belga ἔναντι τοῦ χρυσοῦ, προσδιορισθεῖσαν εἰς τὰ 72 % τῆς παλαιᾶς τιμῆς, ἥτοι εἰς γραμμάρ. χρυσοῦ 0,150632. Ἡ ἀνάγκη τῆς ἐμπιστοσύνης ἐπὶ τὸ βελγικὸν νόμισμα ὑπῆρξε ταχεῖα. Οὐ μόνον τὰ ἐξαχθέντα κατὰ τὴν περίοδον τῆς νομισματικῆς κρίσεως βελγικὰ κεφάλαια ἐπανῆλθον, ἀλλὰ καὶ κεφάλαια ξένα (γαλλικά, ὀλλανδικὰ καὶ ἐλβετικά) ἀνεζήτησαν εἰς τὸ Βέλγιον καταφύγιον. Μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου 1935 εἰσέρρευσαν κεφάλαια ἀξίας 3 δισεκ. φρ., ἡ δὲ νέα εἰς χρυσὸν τιμὴ τοῦ belga ἦτο, συντρεχούσης τῆς γενικωτέρας οἰκονομικῆς ἀνορθώσεως, ἀκλόνητος.

Ἐν ἔτος ἀκριβῶς μετὰ τὴν ὑποτίμησιν, τὸ belga ἐσταθεροποιήθη καὶ *de jure* εἰς τὴν αὐτὴν τιμὴν ἔναντι τοῦ χρυσοῦ. Ἡ σταθεροποιήσις αὕτη ἂν καὶ γενομένη, πρὶν ἢ ἡ Γαλλία καὶ οἱ ἀπομείναντες δορυφόροι τῆς ἐγκαταλείψουν τὴν παλαιὰν πρὸς τὸν χρυσὸν ἰσοτιμίαν, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς πρόωρος. Τὰ ἐν Βελγίῳ καταφυγόντα γαλλικά, ὀλλανδικὰ καὶ ἐλβετικά κεφάλαια εἶχον παραμείνει ἀδιάθετα ἐκ προνοίας ἀλλὰ καὶ λόγω τοῦ χαμηλοῦ τόκου ἐν τῇ ἀγορᾷ χρήματος· συνεπῶς ἡ παλινόστησις αὐτῶν μετὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1936 δὲν ἐγένετο αἰσθητὴ διὰ τὴν βελγικὴν σταθεροποίησιν. Ὡς πρὸς τὴν νέαν ἰσοτιμίαν ἀγοραστικῆς δυνάμεως τοῦ νομίσματος, αὕτῃ ὑπολογισθεῖσα ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τῆς Ἀγγλικῆς λίρας, ὅχι μόνον δὲν ἐκλονίσθη διὰ τῆς ὑποτιμῆσεως τοῦ γαλλικοῦ φράγκου, ἀλλ' ἀντιθέτως ἐνισχύθη. Ἀπὸ ἄλλης πλευρᾶς οἱ λόγοι δι' οὓς νομικῶς τὸ belga συνεδέθη πρὸς τὸν χρυσὸν καὶ ὅχι πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν λίραν ὑπῆρξαν πολιτικοὶ καὶ ψυχολογικοί· καὶ δὴ ἀφ' ἑνὸς μὲν ἵνα οὕτω τηρηθῇ ἀμείωτος ἡ ἐκ παραδόσεως γαλλοβελγικὴ φιλία· ἀφ' ἑτέρου δὲ ἵνα παρασχεθοῦν μεγαλύτεραι — θεωρητικῶς — ἐγγυήσεις περὶ τῆς σταθερότητος νομίσματος, ὅπερ ἐντὸς ὀκταετίας εἶχεν ἤδη δις κλονισθῇ.

Ὁ προσδιορισμὸς ὡς ποσοστοῦ ὑποτιμῆσεως τοῦ belga τοῦ 28 % εἶχεν ὡς σκοπὸν νὰ ἐξαλείψῃ τὴν ἀπόκκλινσιν τῆς ἀγοραστικῆς τοῦ δυνάμεως ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀγγλικὴν λίραν. Ἐὰν ληφθῇ ὡς βάσις τιμαριθμικοῦ ὑπολογισμοῦ τῆς σχέσεως ἀγοραστικῶν δυνάμεων ἐν Βελγίῳ καὶ Ἀγγλίᾳ τὸ ἔτος 1930 (100:100) τότε ἔχομεν

διὰ τὸν Μάρτιον τοῦ 1935 ἀναλογίαν 72,9:51,4, διὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1935 53,2:51,9 καὶ διὰ τὸν Αὐγούστον τοῦ 1936 58,4:57,4. Ἐντεῦθεν ἐξάγεται ὅτι ἡ ἰσχυρὰ ἀπόκκλισις ἀπὸ τῆς ἰσοτιμίας ἀγοραστικῶν δυνάμεων ἡ διατηρουμένη μέχρι τοῦ Μαρτίου 1935 (142:100) ἐξηφανίσθη σχεδὸν τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1935 διὰ τῆς ὑποτιμήσεως (103:100). ἔκτοτε δὲ ἡ ἐπανακτηθεῖσα ἰσοτιμία ἐσταθεροποιήθη καθ' ὅσον ἡ περαιτέρω ἐλαφρὰ αὔξεις τῶν βελγικῶν τιμῶν ὑπῆρξεν ἀνάλογος πρὸς τὴν αὔξησιν τῶν ἀγγλικῶν, τὴν ἐκ τῆς ἀνιούσης πορείας τῆς διεθνούς οἰκονομικῆς διακυμάνσεως προερχομένην (ἀναλογία ἀγοραστικῶν δυνάμεων 102:100 διὰ τὸν Αὐγούστον τοῦ 1936).

Ἐν τῇ πραγματικότητι ὅμως κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐτῶν 1920—1930 αἱ ἀγγλικαὶ τιμαὶ διέγραψαν καμπύλην ἱκανῶς ἀνιούσαν ἐν σχέσει πρὸς τὰς βελγικὰς καὶ συνεπῶς ἡ ἐπάνοδος εἰς τὴν ἰσοτιμίαν τοῦ 1930 ὑπῆρξεν ἐπάνοδος πρὸς ἀντίστροφον ἀπόκκλισιν. Ἐν τούτοις τὸ ὀρισθὲν ποσοστὸν ὑποτιμήσεως δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ὡς ἐπιτυχές. Καθ' ὅσον μεγαλειτέρα ἔτι ὑποτίμησις θὰ προεκάλει ἰσχυρὰν ὑψωσιν τῶν τιμῶν ἐν Βελγίῳ ἥτις ὡς θὰ ἴδωμεν ἀπεσοθῆθαι μικροτέρα δὲ ὑποτίμησις θὰ ἐσυνέχιζε ἂν καὶ μειουμένας τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ ἀντιπληθωρισμοῦ, θὰ ἐστέρει δὲ τὴν βελγικὴν οἰκονομίαν τῆς πλεονεκτικῆς ἐν τῷ διεθνῇ ἐμπορίῳ θέσεως τῶν χαμηλῶν τιμῶν ἣν διετήρει τόσον προπολεμικῶς ὅσον καὶ μεταπολεμικῶς μέχρι τοῦ 1929.

Πράγματι ἐκ τῆς ὑποτιμήσεως θὰ ἡδύνατο νὰ ἐπέλθῃ αὐτόματος μεταβολὴ τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου διὰ τῆς πτώσεως τῶν τιμῶν ἐξαγωγῆς καὶ τῆς αὐξήσεως τῶν τιμῶν εἰσαγωγῆς. Ἡ Κυβέρνησις Van Zeeland ἀπέκλεισε τὴν πιθανότητα ταύτην ἥτις ὑπὸ τὰς συγχρόνους διεθνεῖς ἐμπορικὰς σχέσεις θὰ ἡδύνατο νὰ ἐκληφθῇ ὡς dumping καὶ νὰ ἐπιφέρῃ ἀντίποινα. Ἐπεμβαίνουσα, ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου καθώρισε σύστημα ἀδειῶν ἐξαγωγῆς μέσω τῶν ὁποίων περιωρίσασα τὴν πτῶσιν τῶν τιμῶν ἐξαγωγῆς ἐρρύθμισεν αὐτὴν κατὰ κλίμακα ἥτις, χωρὶς νὰ ἀνακόπῃ τὴν αὔξησιν τοῦ ὄγκου τῶν ἐξαγομένων προϊόντων, διετήρει εἰς μεγαλυτέραν ἔτι ἀναλογίαν τὴν αὔξησιν τῆς συνολικῆς τῶν τιμῆς. Οὕτω ἐνῶ τὸ 1934 ἡ ἐξαγωγή ἀνῆλθεν εἰς 19.488 χιλ. τόννους ἀξίας 13.795 ἐκ. φρ., τὸ 1935 ἀνῆλθεν εἰς 20.30 χιλ. τόννους ἀξίας 13.226 ἐκ. φρ., τὸ δὲ 1936 εἰς 21.842 χιλ. τόννους ἀξίας 19.944 φρ. — σημειώσασα τοὔτέστιν αὔξησιν κατὰ βάρος μὲν 4,16 % διὰ τὸ 1935 καὶ 12,07 % διὰ τὸ 1936, κατ' ἀξίαν δὲ 24,15 % καὶ 44,57 %.

Ἐπὶ τῶν τιμῶν ἐσωτερικοῦ ἡ πρώτη ἐκδήλωσις τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς ὑπῆρξεν ἡ μείωσις τῆς ἀποκκλίσεως χονδρικῶν καὶ λιανικῶν τιμῶν, τῆς δημιουργηθῆσης ἐκ τοῦ ἀντιπληθωρισμοῦ· ὁ τιμάρριθμος χονδρικῆς πωλήσεως ἀνῆρχετο τὸν Μάρτιον τοῦ 1935 εἰς 464 (1914=100) καὶ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1936 εἰς 637, ὁ δὲ τιμάρριθμος λιανικῆς πωλήσεως ἀντιστοίχως εἰς 621 καὶ 794, τοὔτέστιν αἱ μὲν χονδρικαὶ τιμαὶ ἠϋξήθησαν κατὰ 37 %, αἱ δὲ λιανικαὶ μόνον κατὰ 13 % — τῆς ἀποκκλίσεως μειωθείσης κατὰ 90 μονάδας.

Ὁ περιορισμός τῆς αὐξήσεως τῶν τιμῶν ὡς καὶ τῆς ἀποκκλίσεως χονδρικῶν καὶ λιανικῶν τιμῶν ὀφείλεται εἰς ἄμεσα καὶ ἔμμεσα μέτρα τῆς κυβερνήσεως· καὶ ὡς ἄμεσα μὲν μέτρα δέον νὰ ἀναφερθοῦν ἡ ἐπέμβασις ἐπὶ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν ἐπιχειρήσεων πρὸς ἔλεγχον τῶν ἐξόδων ἀγορᾶς καὶ παραγωγῆς, ὁ ἐξαναγκασμός διατηρήσεως τῶν πρὸ τῆς ὑποτιμήσεως τιμῶν διὰ τὰ πρὸ ταύτης ἀποκτηθέντα στὸκ καὶ ἡ αὐστηρὰ παρακολούθησις τῆς κερδοσκοπίας· ὡς ἔμμεσον δὲ μέτρον ἡ γενικώτερα ἐπέμβασις πρὸς βελτίωσιν τῆς ἀποδοτικότητος τῶν ἐπιχειρήσεων περὶ ἧς κατωτέρω.

Τὸ γενικώτερον ἀποτέλεσμα τῆς ἐπεμβάσεως ταύτης ὑπῆρξεν ἀπολύτως ἱκανοποιητικόν, καθ' ὅσον αἱ βελγικαὶ λιανικαὶ τιμαὶ παρηκολούθησαν ἀπλῶς τὴν διεθνὴ καὶ ἐκ τῆς βελτιώσεως τῆς οἰκονομικῆς διακυμάνσεως ὕψωσιν.

Πίστις καὶ τράπεζαι. — Ἐπὶ τῆς πίστεως ἡ νέα οἰκονομικὴ πολιτικὴ χαρακτηρίζεται ἀπὸ δύο βασικά μέτρα: τὴν μετατροπὴν τοῦ δημοσίου χρέους καὶ τὸν ἔλεγχον ἐπὶ τῶν τραπεζῶν.

Ἡ μετατροπὴ τοῦ δημοσίου χρέους μὲ νέον ἐπιτόκιον 4 μονάδων ἤρχισεν ἀμέσως μετὰ τὴν ὑποτίμησιν. Ἀρχικῶς μετετράπη τὸ ἐσωτερικὸν χρέος τοῦ δημοσίου καὶ τὸ εἰς βελγικὰ φράγκα πληρωνόμενον τμήμα τοῦ ἀμερικανικοῦ χρέους συνολικοῦ κεφαλαίου 26 δισ. φράγκων καὶ ἐπιτοκίων 7,6 καὶ 5 μονάδων. Ἄν καὶ ἡ μετατροπὴ ὑπῆρξε τυπικῶς ἐκουσία, φέρει ἐν τούτοις τὴν σφραγίδα τοῦ κρατικοῦ ἐξαναγκασμοῦ: ἡ πληρωμὴ εἰς τὸ ἄρτιον ἀπεκλείσθη, οἱ θέλοντες νὰ διατηρήσουν τοὺς παλαιοὺς τίτλους ὤφειλον νὰ δηλώσουν τοῦτο ὀνομαστικῶς ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν· οἱ παλαιοὶ τίτλοι δὲν θὰ ἦσαν διαπραγματεύσιμοι εἰς τὸ χρηματιστήριον· ἀντιθέτως εἰς τοὺς δεχομένους τὴν μετατροπὴν παρείχετο prime καὶ φορολογικὴ ἀτέλεια.

Ἡ βελγικὴ ἀποταμίευσις ἀντεπεκρίθη πλήρως εἰς τὴν κυβερνητικὴν πρόσκλησιν, καθ' ὅσον οἱ μὴ μετατρεπέντες τίτλοι ἀνῆλθον μόνον εἰς 90 ἐκ. φρ., ἥτοι εἰς 3 % τοῦ ὅλου. Ἡ τιμὴ τοῦ νέου δανείου διετηρήθη περὶ τὸ ἄρτιον χάρις καὶ εἰς τὴν χρησιμοποίησιν κεφαλαίων ἀντληθέντων ἀπὸ τὸ ἐκ τῆς ἀνατιμήσεως τοῦ καλύμματος κέδρος διατεθέντων ὑπὸ τὸ κυβερνήσεως πρὸς ἐξαγοράν. Μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 1936 ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὅρους καὶ τὴν αὐτὴν ἐπιτυχίαν μετετράπη τὸ δάνειον τῆς πρώτης σταθεροποιήσεως ὡς καὶ ὠρισμένα κοινοτικά καὶ ἀποικιακὰ δάνεια.

Ἡ ἐπιτυχία τῆς μετατροπῆς (ἀνεξαρτήτως τῆς ἀνακουφίσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ) δύναται νὰ συνδεθῇ τόσον ὡς αἰτία ὅσον καὶ ὡς ἀποτέλεσμα μὲ τὴν ἐλάττωσιν τῆς τιμῆς τοῦ κεφαλαίου καὶ τοῦ χρήματος. Διὰ τοῦ ἰδρυθέντος ἰνστιτούτου ἐμπορικῶν ἀναπροεξοφλήσεων ἐδόθησαν ἐλαστικώτεραι δυνατότητες ἀσκήσεως τῆς πίστεως εἰς τὰς τράπεζας. Ἡ κεντρικὴ τράπεζα ἠδυνήθη νὰ ὑποβιβάσῃ τὸν προεξοφλητικὸν τόκον εἰς 2 % ἐπίπεδον ἄγνωστον μέχρι τοῦδε ἐν Βελγίῳ, ἡ δὲ προεξόφλησις τῶν γραμματίων «ἐκτὸς τραπεζῆς» ἔφθασε μέχρι τόκου 1 %· αἱ ἐντεῦθεν εὐρύ-

τεραι δυνατότητες ἀποδοτικότητος τῶν ἐπιχειρήσεων εἶναι εὐνόητοι.

Ἡ ἐπέμβασις τῆς κυβερνήσεως ἐπὶ τῶν τραπεζῶν ἡσκήθη διὰ τῆς ἰδρυθείσης «τραπεζιτικῆς ἐπιτροπῆς». Ταύτης ἔργον εἶναι κυρίως νὰ ἐλέγῃ τὸ σκόπιμον τῶν νέων ἐκδόσεων κεφαλαίων, χρησιμοποιοῦσα ἀναβλητικὸν veto τριμήνου διαρκείας καὶ δυναμένη μετὰ τὴν ἐξάντλησίν του νὰ προειδοποιῇ σχετικῶς τοὺς ἀγοραστάς. Περαιτέρω ἡ τραπεζικὴ ἐπιτροπὴ ὀρίζει ἐλεγκτὰς ἐλέγχοντας πᾶσαν διοικητικὴν παράλειψιν ἐκ μέρους τῶν τραπεζῶν, μεριμνᾷ δὲ περὶ τοῦ ὀριστικοῦ καὶ οὐσιαστικοῦ ἀποχωρισμοῦ τραπεζῶν καὶ παραγωγικῶν ἐπιχειρήσεων. Ὁ ἐν λόγῳ ἀποχωρισμὸς εἶχε λάβει χώραν ὀλίγους μῆνας πρὸ τῆς νομισματικῆς κρίσεως διὰ τῆς διχοτομήσεως τῶν ἔχουσῶν μικτὸν χαρακτῆρα τραπεζῶν, συνεπληρώθη δὲ βραδύτερον διὰ τῆς καθιερώσεως ἀσιμβιθάστου τῶν ἔργων διευθυντῶν τραπεζῶν καὶ ἐπιχειρήσεων. Ἐν συμπεράσματι ἂν καὶ μικρᾶς ἐκτάσεως ἡ κυβερνητικὴ ἐπέμβασις ἐπὶ τῶν πιστωτικῶν ἰδρυμάτων ἐσήμανε τὸ τέλος τῆς τραπεζιτικῆς ἀσυδοσίας, ἥτις μέχρι τοῦδε ἐπεκράτει ἐν Βελγίῳ καὶ ἐπέτρεψεν ἴσως τὴν ἀπὸ τῆς πιστωτικῆς πλευρᾶς μεγαλυτέραν ἰσορρόπησιν τῆς οἰκονομικ. διακυμάνσεως.

Ἡμερομίσθια καὶ ἀνεργία. — Ἡ νομισματικὴ ὑποτίμησις ἐπέδρασε κατ' ἀρχὰς δυσμενῶς ἐπὶ τῶν πραγματικῶν μισθῶν, καθ' ὅσον ἡ κυβέρνησις θεωροῦσα ὡς πρωταρχικὸν ὄρον διὰ τὴν ἀνόρθωσιν τὴν ἐλάττωσιν τῶν ἐξόδων τῶν ἐπιχειρήσεων, δὲν ἐπεδίωξε τὴν ἄμεσον ἀναπροσαρμογὴν τῶν χρηματικῶν μισθῶν ἐπὶ τῶν αὐξανομένων ἐξόδων συντηρήσεως· ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1936 ὅμως ἡ διαρκῶς αὐξανομένη εὐημερία ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς πραγματικοὺς ἐργατικοὺς μισθοὺς ὄχι μόνον νὰ ἀνακτήσουν τὸ ἀπωλεσθὲν ἔδαφος, ἀλλὰ καὶ νὰ ὑπερβοῦν τὰ ἀνωτέρω ὅρια τῆς τελευταίας ἐξαετίας. Ὁ δείκτης τῶν πραγματικῶν μισθῶν (1930=100) ὑπῆρξε τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1935 100,8, τὸν Ἰούλιον τοῦ 1935 98,8, τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1936 95,6 καὶ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1936 107,2.

Ἀντιθέτως πρὸς τὴν βραδείαν βελτίωσιν τῶν ἡμερομισθίων ἡ ἐλάττωσις τῆς ἀνεργίας ὑπῆρξεν ἄμεσος, τοῦ ἀρχικοῦ περιθωρίου εὐημερίας χρησιμοποιηθέντος πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνσιν — ἐξακολούθησε δὲ καθ' ὅλην τὴν διετίαν. Ὁ Ἰανουάριος τοῦ 1935 ἐσημείωσεν ἀνώτατον ὄριον ἀνέργων 223.000. Ἐκτοτε ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνέργων ἐμειώθη τὸν Μάϊον τοῦ 1935 εἰς 160.000, τὸν Νοέμβριον τοῦ 1935 εἰς 143.000, τὸν Μάϊον τοῦ 1936 εἰς 106.000 καὶ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1936 εἰς 113.000 — τῆς τελικῆς διὰ τὴν διετίαν μειώσεως ἀνελθούσης συνεπῶς εἰς 50 %.

Ἡ ἐργατικὴ πολιτικὴ τῆς κυβερνήσεως Van Zeeland ἀνεπτύχθη ἰσχυρῶς κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς σταθεροποιήσεως. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς δύο λόγους: πολιτικῶς εἰς τὰς ἐξεγέρσεις τῆς ἐργατικῆς τάξεως ἐνισχυθείσης ὑπὸ τῆς νίκης τοῦ λαϊκοῦ μετώπου ἐν Γαλλίᾳ καὶ αἵτινες κατέληξαν εἰς τὰς ἀπεργίας τοῦ θέρους τοῦ 1936· οἰκονομικῶς δὲ εἰς τὴν συμπλήρωσιν προηγουμένως ἐνὸς ἔτους εὐημερίας ἥτις ἐπέτρεπε ἤδη τὴν ἐπιθάρυνσιν τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ

τοῦ προϋπολογισμοῦ ὑπὲρ τῆς ἐργατικῆς τάξεως. Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1936 ἡ Κυβέρνησις προέβη εἰς τὸν καθορισμὸν κατωτάτου ὁρίου ἡμερομισθοῦ, ἐμείωσε τὸν χρόνον ἐργασίας, ἀνέπτυξε τὰς συλλογικὰς συμβάσεως, εἰσήγαγε τὴν ἐβδομάδα τῶν 40 ὥρων εἰς ὠρισμένους ἐπιχειρήσεις, ἐγενίκευσε τὰς ἀδείας μετ' ἀποδοχῶν καὶ προέβλεψε τὰς συντάξεις γήρατος. Παραλλήλως διετέθησαν 2.250 δισ. φρ. ἥτοι τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ κέρδους ἀπὸ τὴν ἀνατίμησιν τοῦ καλύμματος τῆς κεντρικῆς τραπέζης διὰ τὴν ἐκτέλεσιν δημοσίων ἔργων πρὸς περιορισμὸν τῆς ἀνεργίας.

Ἐπιχειρήσεις καὶ δημόσια οἰκονομικά. — Ἡ ἐκδήλωσις τῆς εὐημερίας ἐπὶ τῶν ἐπιχειρήσεων κατὰ τὴν διετίαν 1935—36 εἶναι λίαν χαρακτηριστική. Ὁ δείκτης τοῦ χρηματιστηρίου ἀξιῶν (Ἰαν. 1928=100) τὴν 15ην Μαρτίου τοῦ 1935 ἦτο 102 διὰ τὰς ἀξίας σταθεροῦ εἰσοδήματος καὶ 26 διὰ τὰς ἀξίας κινητοῦ εἰσοδήματος· τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1936 ἀνῆρχετο ἀντιστοίχως εἰς 123 καὶ 39, τὸν δὲ Φεβρουάριον τοῦ 1937 εἰς 129 καὶ 49. Τὰ ἀκαθάριστα μερίσματα τῶν Α. Ε. συνεποσοῦντο τὸ 1934 εἰς 2.183.000 φρ., τὸ 1935 εἰς 2.167.000 φρ., τὸ δὲ 1936 εἰς 2.812.000. Ἐπίσης χαρακτηριστικὴ ὑπῆρξεν ἡ αὐξήσις τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς καὶ ἡ ἐλάττωσις τῶν πτωχεύσεων.

Πράγματι ἡ βελτίωσις τῆς ἀποδοτικότητος τῶν ἐπιχειρήσεων ὑπῆρξεν ἡ κυριώτερα κατεύθυνσις τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς· ἀμέσως πρὸς ταύτην συνδέεται ἡ ἀπὸ τῆς μετατροπῆς μείωσις τῆς τιμῆς τοῦ κεφαλαίου καὶ χρήματος, ἡ διατήρησις χαμηλῶν τῶν πραγματικῶν μισθῶν κατὰ τὸ 1935 καὶ ἡ ἐλάττωσις τῆς φορολογίας τῶν ἐπιχειρήσεων. Ἀντιθέτως κρατικὴ ἐπέμβασις ἐπὶ τῶν ἐπιχειρήσεων δὲν ἔλαβε χώραν, εἰ μὴ εἰς τὰς πολεμικὰς βιομηχανίας.

Ὡς πρὸς τὰ δημόσια οἰκονομικά ἡ χρήσις τοῦ 1935 ὑπελογίζετο ἐπὶ τῇ βάσει τῶν προβλέψεων τοῦ πρώτου τριμήνου τοῦ ἔτους ὅτι θὰ κλείσῃ μὲ ἔλλειμμα 850—1250 ἐκ. φρ. Ἐντούτοις κατόπιν τῆς νομισματικῆς ὑποτιμῆσεως ἡ χρήσις τοῦ 1935 κατέληξεν ἄνευ οὐδενὸς ἐλλείματος, τὸ αὐτὸ δὲ συνέβη καὶ διὰ τὴν χρήσιν τοῦ 1936 παρὰ τὴν πραγματοποιηθεῖσαν ἐλάττωσιν τῶν φόρων.

Ἡ βελτίωσις τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν ὀφείλεται: ἀπὸ μὲν τῆς πλευρᾶς τῶν δαπανῶν εἰς τὴν ἐκ τῆς μετατροπῆς οἰκονομίαν (600 ἐκ. φρ. περίπου) καὶ εἰς ἐλάττωσιν τοῦ κονδυλίου ἐπιδομάτων ἀνεργίας ὁμοῦ μετὰ τῆς ἐλαττώσεως τῆς ἀνεργίας· ἀπὸ δὲ τῆς πλευρᾶς τῶν ἐσόδων ἐκ τῆς γενικῆς αὐξήσεως, λόγω τῆς εὐημερίας, τῆς ἀποδόσεως τῶν φόρων. Τῷ ὄντι αὕτη ἀνῆλθε τὸ 1934 εἰς 8.270 ἐκ. φρ., τὸ 1935 εἰς 8.334 ἐκ. φρ., τὸ δὲ 1936 εἰς 9.068 ἐκ. φρ.

Ἐν τῷ συνόλῳ τῆς ἡ ἐπάνοδος τῆς βελγικῆς οἰκονομίας εἰς τὴν εὐημερίαν ὑπῆρξε πολὺ μεγαλυτέρα τῆς διεθνoῦς οἰκονομικῆς βελτιώσεως, ὥστε νὰ δύναται νὰ ἀποδοθῇ εἰς αὐτήν. Οἱ ἐσωτερικοὶ συντελεσταὶ ἔπαιξαν πρωταρχικὸν ρόλον διὰ τοῦ συνδυασμοῦ ὀρθῆς νομισματικῆς πολιτικῆς μὲ ἐξ ἴσου ὀρθὴν κατὰ πρόγραμμα ἐπέμβασιν τοῦ κράτους ἐπὶ τῆς οἰκονομίας.